Раджі Хобучондро сон дивовижний приснився.
Раджа устав і, безмовний, в думки занурився.
Снилось йому, що три мавпи були біля нього,
Блохи старанно шукали й сварилися строго.
Ледве рухнеться, сердито штовхали у боки,
Дряпали кігтями ніс йому, вилиці й щоки.
Раптом пропали ті мавпи, і циган з'явився.
"Пташка летіла",— промовив і слізьми залився.
Раджу помітив, швиденько підважив на спину
І посадив на високу-високу жердину.
Звідкісь ізнизу бабуся старенька у п'яти
Стала із сміхом веселим його лоскотати.
"Пробі, рятуйте!" — гукав. Не було допомоги.
Ноги піднять силкувавсь, та не слухались ноги.
Раджа пручався, як птиця... Даремно! І от
Циган на вухо йому прошептав: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують*.

Ціла держава Хобу стурбувалась. Повсюди
Днів уже шість або сім заклопотані люди,
Зрікшись їди і пиття, помарнілі, безсонні,
Думають, думають, спершись чолом на долоні.
Діти принишкли, згорнули книжки мудрагелі,
Лихом прибите, замовкло жіноцтво в оселі.
Так і сиділи рядочком, сумні, мовчазливі,
Голови низько схиливши — чорняві та сиві,
Наче вони під землею розгадки шукали,
Наче дивились на їжу, якої не мали.
Іноді тільки зітханням розширений рот
Раптом вигукував дивні слова: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

Вчені з найдальших країн у Хобу приїжджали,
З Айодхи, Канаджі, Канги, Мачадхи, Кошали **;
Навіть мудрець із Уджайни — найкраща окраса!
Той, кому предком приходиться сам Калідаса.
Книги гортали товстезні й кивали при тому,
Й наче легкі колоски на лану золотому
Під жнив'яним вітерцем, що погулює в полі,
Китиці їм на шликах коливались поволі.
Цей допевнявся розгадки у Шмріті, а інший у Шруті,
Той у словник зазирав, добивався до суті,
Але розгадки нема! Не розходиться хмара.

То заважала Вісарга, то знов Анусвара ***.
Сіли спочити старі, знемогли від турбот.
Іноді тільки хто-небудь гукав: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

В розпачі вигукнув раджа: "Учених добірних
Треба мерщій запросити з країни невірних!
Гей, розшукайте негайно, нехай приїжджають!
Може, невірні мій сон дорогий розгадають!"
Перші яванці**** з'явились, біляві на вроду;
Гучно музики заграли гостям на догоду.
Чорні товсті піджаки облягали їм тіло.
В кожного страшно лице від жари потемніло.
Кожний, не мовивши й слова, зирнув на годинник:
"Можемо вам приділити сімнадцять хвилинок —
Тож говоріть якнайшвидше!" І дружно народ,
Тісно гостей обступивши, гукнув: "Хінг, Лінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

Тільки злотистоволосі про сон той почули,
Очі в них блиснули, лиця поганські спахнули,

Сильно по лівій долоні вони кулаками
Вдарили й крикнули: "Що? Сміється над нами?"
Був серед них і француз. Посміхнувшись приємно,
Руки схрестив, уклонився й освідчився чемно:
"Сон ваш і справді чудесний. Він тільки ясному
Владарю може приснитися, більше нікому.
Тільки здається мені (хай король вибачає),
Що його сон... нічогісінько не означає.
Зміст? Чи не краще його пошукать у скарбниці,
Ніж міркувать про видіння пусті, про дурниці?
Мушу одверто сказать, що нема насолод
Більших для мене, як слухать оте: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

Ледве скінчив, як усі загукали навколо:
"Дурню! Безбожнику! Грішнику! Міднеє чоло!
Хто ж то повірить у нас, крім хіба недоумка,
Що сновидіння — це тільки прихована думка?
Цілому світу відомо, як Бога ми любим!
Геть, розбишако! Ми слави своєї не згубим!"
Раджа Хобучондро кличе до себе візира:
Дай йому часу, Гобучондро, так, щоб невіра
Більше не важився ніколи знущатись над нами!
У колючки його вкиньте! Нацькуйте хортами!"
Диво предивне: й сімнадцять хвилин не минуло,
Як тих чужинців невірних мов вихором здуло!
Всі аж до сліз пораділи, що згинули вчені.
Згода та мир повернулись в оселі священні.
Звівши заплакані очі до світлих висот,
Знов загули, заревли мудреці: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

Потім придибав найбільший учений до брами —
Той, що своїх вчителів переважив знаннями.
Лисий, неначе коліно, і мало не голий:
Рам'я спадало з плечей і розходились поли;
Наче у мертвого, ребра худі випиналась.
Тільки з грубезного голосу люди дізнались,
Що він живий, а не мертвий. Гучніш од гармати
Голос розлігся — і стали усі дивувати.
Не привітав він нікого ні кивом, ні словом.
На запитання: "Ти хто?" обізвався громовим
Вигуком гордим: "А що тут у вас за халепа?
Нуте, кажіть! Я подам допомогу, як треба!
Все розтлумачу, звільню від усіх недогод!"
Всі в один голос гукнули йому: "Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

Вислухав повість гаурець, насупився — і знову
Голосом грубим озвався. Годинну промову
Люди прослухали. "Легко цей сон розтлумачить
Той, хто старе під новою одежею вбачить.
В Шіви — три ока, три віка, три першооснови;
Дух — і природа, що духу готує окови;
Розбрат і зближення, сила, що різне єднає;
Шіви поява, що першооснову ламає;
Сили тяжінь і відштовхувань; чинність пракриті*****;

З'єднання атомів; розпади їх розмаїті;
Душ течія блискавична; ріка нескінченна;
Думка, довершеність, їхня поява спасенна;
Сила потрійна у розвитку різних істот.
Ну, а простіше сказати, так це Хінг, Тінг, Чхот!"
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

"Слава премудрому!" — вмить залунало зусюди.
"Все зрозуміло, все ясно,— промовили люди,-
Наче заглянули ми у водичку прозору,
Мов подивилися ми в височінь неозору".
Раджа зітхнув із полегкістю й звівся із трону.
Раджа Хобучондро зняв злотосяйну корону
І урочисто надів на бенгальця худого —
Людям здалося, що шия надломиться в нього.
Всі заспокоїлись, тиша в країну вернулась,
Ціла держава від злої недуги прочнулась.
Діти до грищ повернулись, старі — до табаки;
Знову жінки торохтять і зівають зіваки;
І голови собі більше не сушить народ;
Всім-бо відкрилося значення слів "Хінг, Тінг, Чхот".
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.
Кожний, кому про цей сон доведеться почути,
Правду живу неодмінно зуміє збагнути.
Він не повірить у справжність видимого світу,
Завжди у правді неправду шукатиме скриту,
Буде для нього буття з небуттям нероздільне —
Так він дістане для себе знання неомильне.
В те, що ясніш од ясного, простіш од простого,
Візьме й напустить одразу туману густого.

Що ж, позіхнімо, братове, та й ляжемо спати,
Бо у непевному світі одне тільки знати
Можна напевно: що світ наш обман і бридня;
Правда — лише в сновидінні, все інше — брехня.
Сон — це напій, що у небі готують;
Гордість Гаура, поет промовляє, праведні чують.

---

* Іронічно повторюється один із рефренів "Рамаяни";
Гаур — старовинна назва Бенгалії.

** Назви стародавніх держав на території Індії.

*** Знаки бенгальського алфавіту.

**** Яванцями в Індії називали західні народи.
Тут маються на увазі греки

***** Одна з категорій давньоіндійської філософії.

Перекладач: Василь Мисик